

ПАИСИЙ

О, неразумни юроде! Поради что се срамиш да се наречииш Болгарин?...Или не са имали Болгаре царство и господарство? Ти, Болгарино, не прелищайся, знай свой род и язык..."

Паисий (1762)

Сто и двацет годин... Тъмнини дълбоки!
Тамо вдън горите атонски високи,
убежища скрити от лъжовний мир,
место за молитва, за отдиш и мир,
де се чува само ревът беломорски
или вечний шепот на шумите горски,
ил на звона тежкий набожнийят звън,
във скромна килийка, потънала в сън,
един монах тъмен, непознат и бледен
пред лампа жумеща пишеше наведен.

Що драскаше той там умислен, един?
Житие ли ново, нов ли дамаскин,
зафанат от дълго, прекъсван, оставян
и пред кандилото сред нощ пак залавян?
Поличби ли божи записваше там?
Слова ли духовни измисляше сам
за във чест на някой славен чудотворец,
египтянин, елин или светогорец?
Що се той мореше с тоя дълъг труд?
Ил бе философ? Или беше луд?
Или туй канон бе тежък и безумен,
наложен на него от строгий игумен?

Най-после отдъхна и рече: "Конец!
На житие ново аз турих венец."
И той фърли поглед любовен, приветен
към тоз труд довършен, подвиг
многолетен,
на волята рожба, на бденъето плод,
погълнал безшумно полвина живот -
житие велико! Заради което
той забрави всичко, дори и небето!
Нивга майка нежна първенеца свой
тъй не е гледала, ни младий герой
първите си лаври, ни поетът мрачен
своят идеал нов, чуден светлозрачен!

и кат някой древен библейски пророк
ил на Патмос дивний пестинника строг,
кога разкривал е въз гладката кожа
тайните на мрака и волята божя,
той фърли очи си разтреперан, бляд
към хаоса тъмний, към звездния свят,
към Бялото море, заспало дълбоко,
и вдигна тез листи, и викна високо:
"От днеска нататък българският род
история има и става народ!"

Нека той познае от мойто писанье,
че голям е той бил и пак ще да стане,
че от славний Будин до светий Атон
бил е припознаван нашият закон.
Нека всякой брат наш да чете, да помни,
че гърците са люде хитри, вероломни,
че сме ги блъскали, и не един път -
и затуй не можат нази търпят -
и че сме имали царства и столици,
и от нашта рода светци и патрици;
че и ний сме дали нещо на светът
и на вси Словене книга да четът;
и кога му викат: "Българину!" бесно,
той да се гордее с това име честно.
Нека наш брат знае, че бог е велик
и че той разбира българский язык,
че е срам за всякой, който се отрича
от своя си рода и при гърци тича
и своето име и божия дар
зафърля безумно като един твар.
Горко вам, безумни, овци заблудени,
със гръцка отрова, що сте напоени,
дето се срамите от вашия брат
и търсите пища в гръцкия разврат,
и ругайте грешно бакини си кости,
и нашите нрави, че те били прости!

Та не вашто племе срам нанася вам,
о, безумни люде, а вий сте му срам!

Четете да знайте, що в стари години
по тез земи славни вършили деди ни,
как със много кралства имали са бран
и била велика българската държава;
как свети Борис се покръстил в Преслава,
как е цар Асен тук храмове градил
и дарове пращал; кой бе Самуил,
дето си изгуби душата във ада,
покори Дурацо и влезе в Елада;
четете и знайте кой бе цар Шишман
и как нашто царство сториха го плян;
кой би Иван Рилски, чийто свети мощи
чудеса се славят до тоя ден йоще;
как се Крум преславний с Никифора би
и из черепа му руйно вино пи
и как Симеон цар угрите прогони
и от Византия приема поклони.
А тоя беше учен, философ велик
и не се срамеше от своя език
и кога нямаше кого да надвива,
той пишеше книги, за да си почива.

Четете и знайте, що съм аз писал,
от много сказанья и книги събрал,
четете, о, братя, да ви се не смеят
и вам чужденците да не се гордеят...
На ви мойта книга, тя е вам завет,
нека де преписва и множи безчет
и пръска по всички поля и долини,
де българин страда, въздиша и гине.
Тя е откровение, божа благодат -
младий прави мъдър, а стария - млад,
който я прочита няма да се кае,
който знае нея, много ще да знае."

Тъй мълвеше тоз мъж, в килията скрит,
със поглед умислен, в бъдещето впит,
който много бденья, утринни пропусна,
но пачето перо нивга не изпусна
и против канонът и черковний звън -
работи без отдих, почивка и сън.

Тъй мълвеше преди сто и дваисет годин
тоз див Светогорец - за рая негоден,
и фърляше тайно през мрака тогаз
най-първата искра в народната сваяст.